

Les volves d'aquella neu

Tomàs Llopis

*Proposta didàctica
elaborada per Toni Espí*

ESPI

Del llibre:

2018 Tomàs Llopis i Guardiola
Coberta de Miquel Mollà
190x130 mm, 224 pàgines
Enquardernació en rústica

© 2017 Edicions del Bullent, SL
De la Taronja, 16 - 46210 Picanya
☎ 961 590 883
info@bullent.net

Directora de la col·lecció: Pilar Puchades

0. INTRODUCCIÓ.

Sinopsi:

Les volves d'aquella neu és una novel·la que parla de valors, especialment, i també d'amors i d'aventures. Quan els joves protagonistes tornen a Benifondo, després d'un viatge d'institut als Alps francesos, l'especulació urbanística està a punt de canviar moltes coses al seu poble, i de canviar-los a ells mateixos. Però un estrany personatge, un savi, que van conèixer en aquelles muntanyes els va ensenyar a demanar l'impossible i ara es proposen d'aconseguir-lo.

L'autor

Tomàs Llopis i Guardiola (Beniarbeig, la Marina Alta, 1954) ha exercit de professor de secundària, ofici que ha compaginat amb l'escriptura. Ha publicat, entre altres, llibres per a l'ensenyament de la literatura *Curs de narrativa* (1988) i *Curs de poesia* (1989) –amb Antoni Espí–, diversos llibres de text, dos llibres de poemes: *Palau de cendra* (2000) —Premi “25 d'abril Vila de Benissa”— i *Sospirs de Babel* (2006), la rondalla *El rei cec* (2005), el relat *Lluc* (2006/2014), la novel·la *Hi ha morts que pesen cent anys* –Premi Andròmina 2012–, *Contra les aules* (2015) i *Les volves d'aquella neu* (2018). També forma part del grup *Melodemodomies*, amb el qual ha enregistrat tres discos, fent de recitador o rapsode. A més a més, forma part del grup de teatre *La Butaca* de Pego.

Orientacions didàctiques i metodològiques

Les propostes didàctiques que es presenten tot seguit s'han confeccionat pensant que els exercicis de lectura, de comprensió i d'aprofundiment han d'anar de la mà tot combinant elements que pretenen impulsar en el públic adolescent l'hàbit lector.

Les diferents activitats s'han articulades en tres eixos:

Abans de la lectura aborda les expectatives que creen en el lector els elements paratextuals.

Durant la lectura es fa reflexionar, en diversos moments, sobre algunes qüestions importants per entendre millor el que s'esdevindrà posteriorment; per exemple, determinats indicis en la caracterització dels personatges, algunes informacions relacionades amb els referents de la història, reflexions al voltant de la trama i la seua relació amb l'espai, el tipus de narrador... En aquest apartat treballarem més a fons els sis primers capítols, cosa que servirà de guia per tal d'aconseguir una lectura més profitosa. És a dir, els estudiants descobriran unes constants que els permetran llegir no només la història, sinó llegir-la d'una determinada manera, tot resseguint els eixos fonamentals del discurs; pel que fa a la llengua i a l'estil, és convenient prendre nota de paraules o expressions desconegudes per després buscar-les al diccionari i intentar introduir-les en la parla habitual.

Les qüestions que plantejarem una vegada treballats més a fons els sis primers capítols no han de ser per força tan concretes ni tampoc aniran referides necessàriament a determinats capítols o a determinades pàgines. Si el nostre plantejament de les activitats anteriors ha funcionat com calia, a hores d'ara els estudiants lectors d'aquesta novel·la ja haurien de disposar de més autonomia i de més solvència per a encarar-se amb allò que els queda per llegir. I d'altra banda, haver de "treballar"

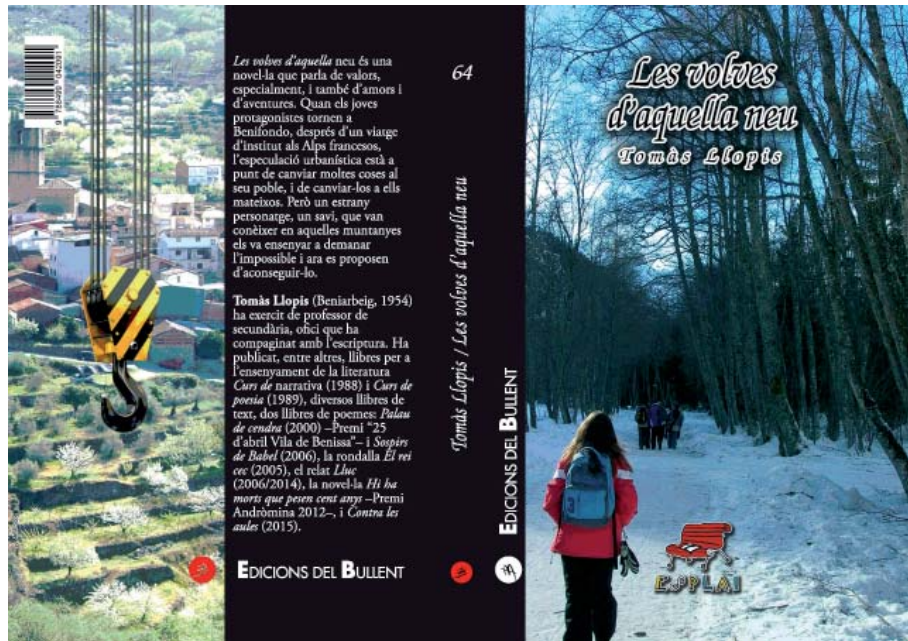
exhaustivament tot el llibre podria ser, fins i tot, contraproduent. Al cap i a la fi, llegir és un exercici lúdic i plaent del qual cadascú n'extrau una, diguem-ne, determinada satisfacció. Per tant, intentarem que les activitats que proposem a partir del capítol set (quan els estudiants han tornat del viatge als Alps francesos) siguin una ajuda per entendre millor el llibre i no pas un entrebanc que en faça més costosa la lectura. En les mans de la professora o del professor que mena el procés està també desestimar les qüestions que creguen oportú de desestimar o de fer-ne d'altres que consideren més escaients.

Després de la lectura s'hi proposen una sèrie d'exercicis que responen bàsicament a tres objectius:

1. Entendre el missatge que se'ns vol transmetre, és a dir, allò que hi ha al darrere de la història contada.
2. Aprofundir en el coneixement de la llengua a partir dels mots i de les expressions del text.
3. Entretenir i encuriosir el lector prenent com a punt de partida el text.

1. ABANS DE LA LECTURA

1. Mireu atentament la coberta del llibre durant un minut i, tot seguit, i en grups de quatre feu una relació detallada de tot el que hi apareix: nom de l'autor, títol de l'obra, editorial, col·lecció i símbol gràfic d'aquesta i descripció exhaustiva de la fotografia.

2. Torneu a mirar la coberta i comproveu si us havíeu oblidat d'algun detall.

3. Debateu la següent qüestió: quina informació se'ns vol transmetre i què se'ns vol suggerir en aquesta coberta. Poseu en comú les conclusions.

4. Feu les mateixes activitats amb la fotografia de la contracoberta.

5. Ja a l'interior del llibre: mireu la portada interior (pàg. 3). Hi ha dues fotografies d'un esdeveniment històric ocorregut a París i conegut com el Maig del 68. Busqueu-ne informació a internet. Més endavant, durant la lectura del llibre, comprovareu que aquestes dues fotografies tenen una estreta relació amb el desenvolupament de la història. Ja en tornarem a parlar.

6. A la pàgina següent trobareu els crèdits. Hi veureu informació referida, per exemple, a l'autor de la coberta que és també el dissenyador de la col·lecció.

Entreu en l'enllaç https://www.bullent.net/detalle-coleccion/?co_id=50 I observeu les cobertes dels altres llibres. Seleccioneu la que més us agrada i expliqueu per quina raó.

7. Abans de començar la lectura de la novel·la convé que treballau una mica el poema de la pàgina 5. Primer de tot, analitzeu-ne la mètrica; després, mireu d'esbrinar el significat immediat del poema i allò que metafòricament vol suggerir. És possible que aquesta activitat us resulte difícil de bon començament, però podeu fer un debat en grups reduïts i posar en comú les conclusions tot el grup-classe. El professor o la professora us hi ajudaran. De tota manera, el significat "ocult" d'aquests versos se us farà més "visible" quan hagueu acabat de llegir el llibre.

DURANT LA LECTURA

En les primeres 15 qüestions d'aquest apartat, treballarem més a fons els sis primers capítols, cosa que servirà de guia per tal d'aconseguir una lectura més profitosa. És a dir, hi descobrireu unes constants que us permetran llegir no només la història, sinó llegir-la d'una determinada manera, tot resseguint els eixos fonamentals del discurs.

1. Feu un resum de la història contada en els sis primers capítols i poseu-los títol.
2. Expliqueu com avança la trama –és a dir, com està ordenada la història– en aquests sis primers capítols.
3. Feu un llistat dels personatges dels dos primers capítols per ordre d'aparició i adjunteu-hi, quan n'hi haja, la descripció que se'n fa.
4. Fixeu-vos especialment en la descripció que es fa de la Sandra a les pàgines 9-10. Què té de particular aquesta descripció tan detallada? Qui la fa? El narrador o Jordi?
5. D'alguns personatges, en lloc de fer-ne una descripció detallada, el narrador prefereix donar alguns indicis de caràcter o d'actitud, és a dir, algunes marques o senyals que ens poden suggerir futurs comportaments: de quins?
6. Els noms d'alguns personatges connoten o suggereixen una reinterpretació o un determinat simbolisme. És el cas de M. Bonnefoi, Jeroni Sobrecases o Antoni Falcó: què us suggereixen?
7. No us resultarà difícil classificar el tipus de narrador d'aquest relat. Llegiu el darrer paràgraf de la pàgina 7 i en tindreu de seguida una referència clara.
8. Pel que fa als marcs espacials d'aquesta història, en tenim dos de ben diferents. Rellegiu els dos primers capítols i copieu-ne un fragment de cadascun dels paisatges que s'hi descriuen.
9. Reporteu Igualment la descripció de la casa antiga de M. Bonnefoi i de la borja de Jaume Peris. Què tenen en comú? Què tenen de diferent?
10. Hi ha informacions suficients per a datar aquesta història? En quina època transcorren els fets? Seríeu capaços d'afinar encara més: en quina dècada del segle XXI?
11. El nom del poble dels Alps francesos on transcorre l'estada dels estudiants no es diu. Inventeu-ne un.
12. Rellegiu la història que conta M. Bonnefoi d'ell mateix. Aquesta història personal –aquesta biografia– suposa una manera d'entendre la vida, si voleu una mica idealitzada, però que aquest personatge és capaç de dur a terme. D'això en diem una "filosofia" de la vida: expliqueu-la breument.
13. Recordeu la llegenda que conta aquest mateix personatge? Reconstruiu-la entre tots sense tornar-la a llegir.
14. En aquests sis primers capítols s'entreveuen una sèrie de relacions entre personatges: algunes ho són d'amistat, d'altres d'amor o d'enamorament, d'altres de més "interessades", com per

exemple la de Sobrecases i Falcó. També hi ha, per exemple, la de la professora Carme amb els seus i les seues alumnes. Avanceu-vos una mica als esdeveniments i proveu d'endevinar com poden continuar aquestes relacions... La lectura de la novel·la us farà saber si heu estat encertats o desencertats en les vostres previsions.

15. Si us fixeu bé, us adonareu que, en aquests sis primers capítols, se'ns ha presentat un **PLANTEJAMENT D'HISTÒRIA**: un seguit de fets viscuts per uns personatges en uns determinats marcs espacials i temporals. Però un relat no és només això. Repasseu ara les qüestions 2, 4 i 7. Comprovareu que les activitats proposades en aquestes qüestions no es refereixen a fets, personatges, espai i temps sinó a un altre nivell de complexitat del **RELAT**. És allò que s'anomena **DISCURS**. A quins elements del discurs es refereixen concretament les qüestions esmentades?

A partir d'ara les qüestions seran de caràcter més general i no es referiran necessàriament a un determinat capítol o a una pàgina concreta (encara que, de vegades, sí). Tot i amb això, sí que resseguiran el fil narratiu.

16. Recordeu què diu el narrador que dinaran els estudiants en tornar a casa?
17. Quina problemàtica es troba Marc quan torna casa?
18. Quina relació hi ha entre la manera d'entendre la vida de M. Bonnefoi i Jaume Peris, l'avi de Marc?
19. Què vol dir "a tornajournals"?
20. Un espai molt important de la història és el bar Daniel. Recordes alguna escena, alguna conversa que passe en aquest indret?
21. Quin és el procediment tècnic en un pla d'urbanització?
22. La relació que manté Jordi amb Sandra i amb Mercè es complexa i es veu molt ben reflectida en l'explicació del debat d'amor que fa el professor a classe de literatura quan estudien els trobadors. Expliqueu-ho.
23. La Sandra és un dels personatges més "polièdrics" d'aquesta novel·la. Feu un descripció del seu caràcter i de la seua manera d'entendre les relacions amoroses.
24. El projecte del Tossal Gros suposa un punt de gir important en aquesta història: en què consisteix aquest projecte?
25. La conversa de Jaume Peris amb el seu amic Bernat Segarra provoca que Jaume canvie el testament. En què consisteix aquest canvi? Què suposarà aquest canvi d'última hora en l'esdevenir dels fets?
26. Feu una caracterització de Maria Antònia, la mare de Marc.
27. La mort de Jaume Peris és un altre punt d'inflexió molt important: com afecta aquest fet la vida de Marc?
28. Quin significat pren la borja per a Marc després de la mort del seu avi?
29. Ja n'havíem parlat abans del paral·lelisme existent entre la caseta dels Alps de Bonnefoi i la borja de Jaume Peris, però hi ha un moment en què aquesta relació és més evident: expliqueu-ho.

30. La companyonia dels amics de Marc també hi juga un paper important. Extraieu alguna cita del llibre que ho demostre.
31. La relació d'amistat de la colla de personatges joves té el seu contrapunt en alguna escena que es desenvolupa al bar Daniel: busqueu algun diàleg dels personatges que el freqüenten i feu-ne una lectura dramatitzada.
32. Hi ha un moment en què l'esmorzar a la borja, allò que havia començat com un acte de companyonia i de suport a Marc, pren vol i comença a esdevenir un acte reivindicatiu. Quin és aquest moment?
33. Què té a veure això amb el fet que es conega el canvi del testament de Jaume Peris?
34. Expliqueu com comença la "moguda" per salvar el Tossal Gros.
35. L'etnobotànic Joan Pellicer explica les propietats d'algunes plantes. De quines?
36. La lliçó de Pellicer no és, però, només de botànica. Concretament, a la pàgina 143 diu unes paraules que ens en recorden unes altres de semblants de M. Bonnefoi. Busqueu-les.
37. La Sandra, cada vegada més, guanya com a personatge. Quan coneix l'etnobotànic ja no és només la xicona guapa i seductora, sinó que manifesta uns interessos i una manera de ser que la mostren com a més adulta que els altres membres de la colla. Com ho veieu?
38. En canvi, Jordi, no avança gens en la seua manera de veure el món de les relacions. Hi esteu d'acord? No el trobeu una mica infantil?
39. Entre unes coses i altres, la que trau finalment el geni i trenca amb Jordi és la Mercè. Compartiu aquest comportament? Debateu-ho.
40. En tot aquest maremàgnum de relacions, la professora Carme intenta ajudar el Jordi. Creieu que la seua aportació servirà d'alguna cosa?
41. La notícia de l'oposició al pla d'urbanització del Tossal Gros farà que les conviccions de l'alcalde Sobrecases trontollen. Expliqueu aquest comportament del polític.
42. Sobre Sobrecases plana una ombra de sospita... Potser la compra de la Plana ha estat una maniobra encoberta de Falcó?
43. Quina és l'obra més emblemàtica de l'alcalde Sobrecases a Benifondo?
44. Després de conversar amb Bernat Segarra, Sobrecases encara té més dubtes. A continuació parla amb Falcó i amb Sebastià Peris. Quina és la conclusió a què arriba després d'aquestes converses?
45. Falcó és un personatge ambigu i enigmàtic. Quins indicis veieu en la novel·la que corroboren aquesta afirmació?
46. El capítol 16 comença amb aquesta frase: "Les vesprades de maig són llargues i temperades". Quina importància té –o tindrà– el mes de maig en aquesta història? Quins lligams amb el maig francès del 68?
47. Si us heu fixat bé, el narrador té una manera púdica de contar les relacions eròtiques. Demostreu-ho amb el fragment que conta el primer encontre de Clàudia i Marc.
48. Perquè Marc i Clàudia puguin estar sols, Rosa se'n va a fer córrer el gos Tro. Després sabrem que això és una tàctica acordada entre les dues amigues. Existeix alguna mena de complicitat semblant entre els amics?

49. El Sr. Alcalde es veu acorralat i escriu una carta als veïns de Benifondo de la qual l'autor només ens en reprodueix alguns fragments. Intenteu reescriure-la completa.
50. Quines reaccions provoca la carta de l' 'Alcalde en els clients del bar Daniel?
51. L'institut és el centre neuràlgic de la revolta contra el projecte d'urbanització. Com hi reaccionen a la carta?
52. Expliqueu el pacte que fan Colau i Mercè.
53. Podríem dir que entre els capítols 7-16 hi ha EL NUS DE LA HISTÒRIA? Si això és així, en podríeu fer un resum a mena de recordatori dels fets més rellevants i dels punts de gir o punts d'inflexió de la trama.
54. En acostem al DESENLLAÇ, que coincideix amb el final de curs, i segueix viu el debat entre els partidaris i els contraris al projecte d'urbanització. Quina importància té en aquest moment el fet que Mediterranean Sun compre l'antiga almàssera per fer-ne un museu? Això suposa un guany per al poble o és una maniobra enganyosa?
55. En aquest context, què vol dir la frase: "Quan el dit assenyala la lluna, l'imbècil mira el dit"?
56. Qui contacta en aquest punt del relat amb Bonnefoi?
57. Expliqueu els preparatius i el desenvolupament de la festa reivindicativa que es celebra a la borja la nit de sant Joan.
58. En aquesta festa es produeix un encontre eròtic entre Sandra i Jordi. Expliqueu-lo. Expliqueu també la manera de contar-lo: resumida, el·líptica? Quin efecte o quin resultat produeix aquesta trobada en Jordi?
59. El xicot amb qui s'ajunta Rosa la nit de la festa resulta ser el bateria de La Gossa Sorda. Com és? A què es compromet?
60. Expliqueu l'embolec en què s'ha ficat Sebastià Peris mogut pel seu afany de vendre els terrenys de la borja.
61. Es pot oïr que darrere de les maniobres de Falcó hi ha una trama corrupta? Qui accepta diners negres és un corrupte?
62. Quines estratègies s'empesca l'Alcalde Sobrecases per minimitzar els efectes de la manifestació?
63. En la manifestació, Sandra puja a collibè de Jordi, cosa que veu Bonnefoi des d'un taxi. Enteneu ara la relació entre aquest fet i una de les fotografies de la portada interior?
64. Rellegiu el fragment del parlament del final de la manifestació i valoreu-lo.
65. Finalment es fa palesa la trama que Falcó ha ordit per "ensarronar" l'Alcalde Sobrecases. Expliqueu-la.
66. La desolació de Sobrecases contrasta amb l'alegria de la colla de personatges que assisteixen al concert de La Gossa Sorda. Dels fragments de cançons del grup que es reproduïxen, copieu-ne el que més us haja agradat.
67. Quin efecte produeix en aquest context d'eufòria l'arribada de Bonnefoi al concert? Com acaben els embolics amorosos?
68. Feu un resum de l'epíleg.

DESPRÉS DE LA LECTURA.

1. Segurament que una vegada llegit el llibre se us farà més entenedor el poema de la pàgina 5. Feu un escrit breu per tal d'explicar-lo i debateu la qüestió.
2. Igualment, repasseu les primeres activitats i reflexioneu sobre si les cobertes del llibre i les fotografies de la portada interior són encertades (pàg.3), és a dir, si d'alguna manera serveixen per a fer-se una idea bàsica de la història de la novel·la.
3. A la pàgina 54 s'anomena "un vell professor estràbic". Qui deu ser? Si busqueu informació relacionada amb el Maig del 68 i amb el corrent filosòfic existencialista, ho esbrinareu.
4. L'última nit que passen els estudiants al poblet dels Alps, el propietari de l'hotel on estan allotjats ofereix de sopar una *tartiflette*. Busqueu informació sobre aquesta menja.
5. Reproduïu el "debat" trobadoresc sobre la qüestió: "Què és preferible, amar essent desamat o desamar essent amat?". Feu dos grups i nomeneu-ne un portaveu de cadascun per tal de defensar una opció o l'altra.
6. D'acord amb la definició que fa el DCVB, feu un dibuix d'una borja.

BORJA: Barracó de pedra seca i acabat en cúpula, que solen fer a les vinyes, pedreres, etc., per soplujar-s'hi els treballadors i guardar-hi instruments de treball.

7. A la pàgina 48 s'esmenten les condicions per urbanitzar un terreny. Amplieu-ne la informació tot cercant els següents conceptes: "agent urbanitzador", "reparcel·lació", "cessions de terreny".
8. Amb la descripció que hi ha a la pàgina 138 es podria reconèixer l'etnobotànic Joan Pellicer? El coneixíeu? Heu vist algun programa televisiu dels que feia? N'heu llegit algun llibre? Documenteu-vos-hi.
9. Durant el passeig pels voltants de la borja de Jaume Peris, s'esmenten unes quantes rondalles d'Enric Valor. En recordeu alguna? Conteu-la. Recordeu *I queixalets també!*, per exemple? Si no la recordeu, rellegiu-la... és molt curteta i paga la pena.
10. L'autor d'aquest llibre també té una rondalla escrita titulada *El rei cec*. Aquesta rondalla li la contava el seu avi, i un dia decidí escriure-la perquè no s'oblidara... Abans, hi havia una tradició oral: els avis i els pares contaven rondalles, succeïts, endevinalles, embarbussaments, etc. als néts o als fills. Actualment, aquesta tradició s'ha perdut molt. Feu un debat –dirigits per la vostra professora o el vostre professor– sobre aquest tema.
11. Podríem dir que en aquesta novel·la hi ha dos temes molt importants. Un és el de les relacions sentimentals; un altre, el de la trama delictiva. Partiu la classe en dos grups i prepareu-ne sengles exposicions orals .
12. El soterrar de Jaume Peris comporta una sèrie de ritus que encara són habituals als pobles menuts. Els coneixeu? Quina importància tenen aquest ritus? Serveixen per a conhortar els familiars del finat?
13. Rellegiu el fragment que va des del segon paràgraf de la pàgina 117 (Durant el trajecte, l'alè de l'avi Jaume continuava present en la seua imaginació...) fins al final del primer paràgraf de la 118 (...i comprenia la intensitat amb què Jaume havia defensat els seus.) En aquest passatge, Marc

mira d'una manera diferent el paisatge del camí cap a la borja de l'avi: hi descobreix un món vegetal que mai no havia vist d'una manera tan intensa. A més a més, hi ha una reflexió interessant sobre els pas del temps, la successió de les generacions humanes i la perdurabilitat del món vegetal. Ara us proposem la lectura de dos poemes que tenen relació amb aquest tema darrer. Un és molt conegut i el podeu trobar a www.musicadepoetes.cat : *Res no és mesquí* de Joan Salvat-Papasseit. L'altre, menys conegut, d'Elies Barberà, us el reproduïm a continuació;

Bon dia
desdoblant en la imatge de l'espill
gillette en mà es va arranant les arrugues;
de sobte entén que avança la tardor
i s'estremeix de cap a peus:
entén el tint mostassa en les fulles del xop,
els pàmpols arrupits de la figuera,
la molla nua en l'eucaliptus moix...

però comprèn que els arbres mudaran
l'escorça i que reverdiran la fulla,
agombolats –maleïts!– en els cicles,
i ell no: pica amb recança el mall del temps,
rebot la gillette dins al pica i salta
la bassa d'aigua a bocins d'impotència.
solta el tap i l'aigüera tot ho engul.

després del sisme queden a les vores
els pèls dels dies desbrossats: temps mort.

D'Allà on les grues nien. Barcelona: Edicions 62, 2009.

En el primer poema esmentat, hi ha un seguit de referències al món vegetal: quina funció fan en el conjunt del poema? (Segurament ho entendreu millor si contesteu primer les següents preguntes)

- Quin significat té "I tot és Primavera, / i tota fulla verda eternament"?
- Què vol dir "un somriure fi / que es dispersa com grills de taronja"?
- Com es la mirada del poeta respecte del tema del poema?
- Quina relació té aquesta manera de mirar la vida i la mort amb el títol?
- Respecte del segon poema, *Bon dia*:
- Quina relació hi ha entre la tardor com a estació de l'any i l'envelliment d'una persona?
- Explica, doncs, quina funció tenen en el conjunt del poema el versos 5-10.
- Com s'agafa el subjecte del poema –*ell*– el fet de prendre consciència que s'està fent "vell"?
- Expliqueu amb les vostres paraules el darrer vers.

14. A les pàgines 121 i 122 hi ha un diàleg dels que solen esdevenir-se al bar Daniel, entre Antoni Falcó, Jeroni Sobrecases i Sebastià Falcó: feu grups de quatre –els tres personatges i el narrador– i prepareu-ne una lectura dramatitzada.
15. Coneixeu el grup La Gossa Sorda? En sabeu alguna cançó o algun fragment? Ací teniu un enllaç:

<https://www.viasona.cat/grup/la-gossa-sorda/la-gossa-esta-que-bossa-1>

Hi trobareu les cançons esmentades a l'últim capítol i unes quantes que tenen molta relació amb alguns dels temes tractats en la novel·la: Batiste Ceba, Senyor pirotècnic, Vigila, Colpeja fort, Putrefactes, Diuen...

16. Recordeu bé l'epíleg? En podríeu fer un resum? De tota manera voldríem comentar-vos que l'epíleg està narrat d'una manera diferent a la resta de la novel·la: té un altre ritme narratiu; un ritme, que d'alguna manera reproduïx el rebombori de la forta tempesta, dels trons i de la pluja persistent que cau sobre Benifondo, com si d'una maledicció bíblica es tractara... Tanmateix, de tant en tant, en les nostres terres sol haver-hi episodis semblants. La gent que no coneix de primera mà aquests episodis, podia pensar que l'autor narra com si la pluja persistent fóra una matèria narrativa pròpia del "realisme màgic". En tot cas, fóra interessant que llegíeu un episodi de la famosa novel·la *Cien años de soledad* de Gabriel García Márquez. Justament aquell en què al final d'un capítol comença a ploure a Macondo... i el capítol següent conta quant de temps va ploure:

“Va ploure quatre anys, onze mesos i dos dies. Hi va haver èpoques de ploviscol que tothom es va posar la roba de pontifical i es va adobar una cara com de convalescent per tal de celebrar l'aclarida, però aviat es van avesar a interpretar les pauses com un senyal de recrudescència. El cel es desempedrava en unes tempestats d'estropici i el nord enviava uns huracans que esvorellaven els sostres i ensulsiaven les parets, i van arrencar de soca-rel les darreres socades de les plantacions. “

Gabriel García Márquez: *Cent anys de solitud*. Traducció d'Avel·lí Artís Gener. Barcelona, 2007. pàg. 326

17. La novel·la s'ha acabat, però no sabem ben bé com acabaran moltes de les qüestions plantejades; és allò que diem novel·la amb FINAL OBERT. Fóra interessant que, bé entre tots, bé per grups o individualment, aventuràreu un FINAL TANCAT; a més a més, hi ha uns quants personatges que tenen un futur “interessant”. Us proposem que feu un intent d'explicar-ne l'esdevenidor d'uns quants, per exemple: Sebastià Peris, Sandra, Colau... O d'aquells que us semblen més atractius. Ho deveu haver vist fer en algunes pel·lícules.